TARİH Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU DÖRT HALİFE DÖNEMİ

Dört Halife Dönemi (632-661)

İslam Tarihi'nde; Hz. Peygamber'in vefatından sonra 632 yılında Hz. Ebu Bekir ile başlayan ve Hz. Ali'nin ölümüne kadar süren dönem "Dört Halife Dönemi" olarak adlandırılmıştır. Dört Halife Devri'nde Halifeler seçimle belirlendiği için, bu döneme "Cumhuriyet Dönemi" de denilmiştir.

Hz. Ebubekir Dönemi (632-634)

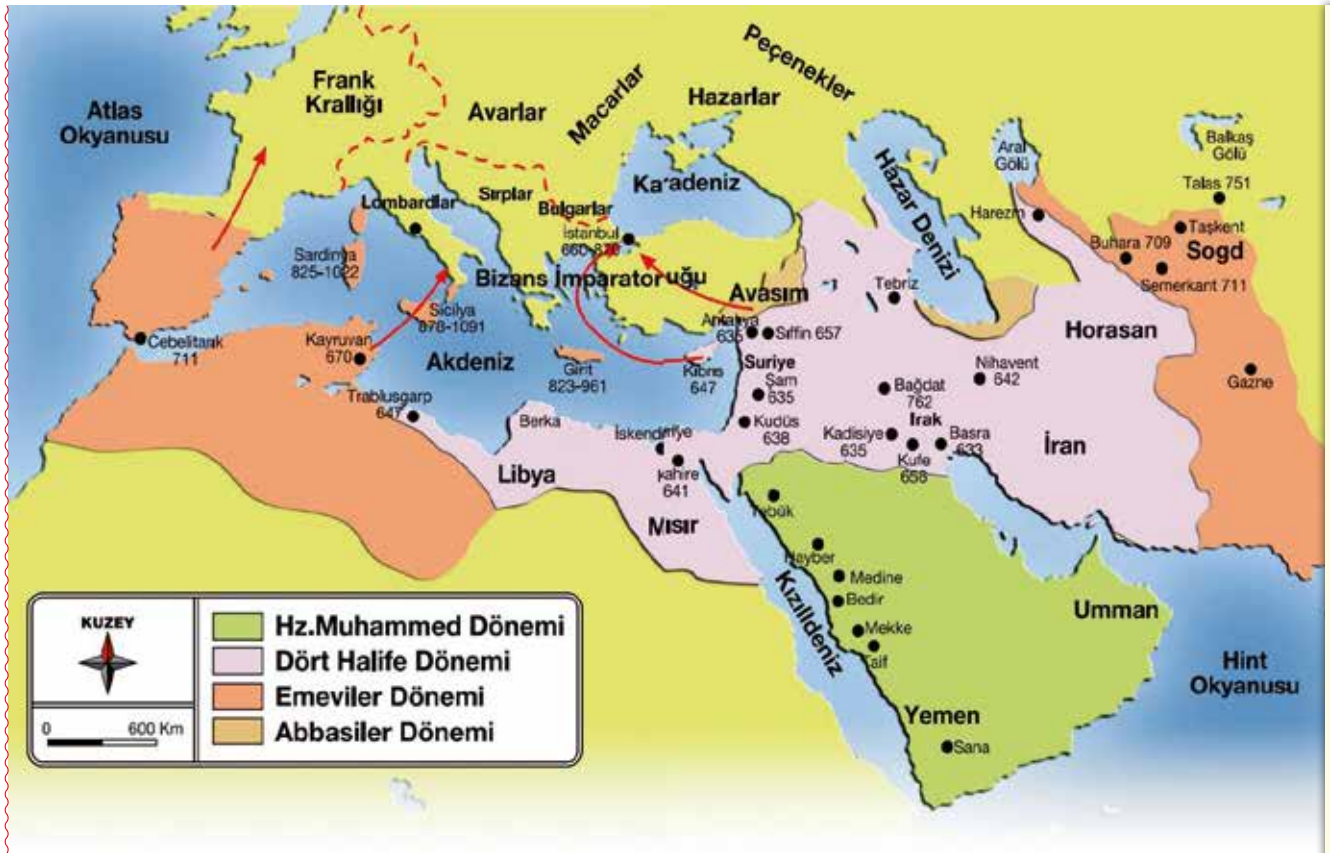
632 yılında Hz. Peygamber'in vefatının ardından yapılan görüşmeler neticesinde, Hz. Ebu Bekir halife seçilmiş ve halk ona biat etmiştir. Hz. Ebu Bekir'in halifeliğinin ilk zamanlarında İslam Devleti içerisinde karışıklıklar yaşanmıştır. İslam'dan dönerek devlete isyan eden kabilelerle Ridde Savaşları'nı yapmıştır. Yalancı peygamberler ortadan kaldırılmıştır. Hz. Ebu Bekir Dönemi'nde Arabistan toprakları dışına seferler düzenlenmiş ve Arap Yarımadası dışında ilk fetihler başlamıştır. Bizans'la 634 yılında yapılan Ecnâdeyn Savaşı ile Suriye kapıları Müslümanlara açılmıştır. Kur'an-ı Kerim ayetleri toplanarak bir kitap haline getirilmiştir.

Hz. Ömer Dönemi (634-644)

Bu dönemde 634'teki Köprü Savaşı' nın kaybedilmesine rağmen 636'da Kadisiye, 637'de Celula ve nihayet 642 yılında Nihavent Savaşı'nın kazanılması sonucunda Sasani İmparatorluğu ortadan kaldırılarak İran ve Irak toprakları Müslümanların eline geçmiştir. 644 yılında, Horasan ele geçirilmiş, böylece; Araplar, Türklerle ilk kez sınır komşusu olmuşlardır. 636 yılında Bizans İmparatorluğu ile yapılan Yermük Savaşı ile Suriye ve Filistin coğrafyasının önemli şehirleri ele geçirilmiştir. 640 yılında Kudüs kuşatılmış savaşılmadan ele geçirilmiştir. Kuzey Afrika yönünde Amr bin As komutasında başlayan seferler sonucunda, Mısır'ı fethedilmiştir. Fustat adı verilen "ordugâh şehir" kurularak burası Kuzey Afrika'ya yapılacak seferler için üs hâline getirildi. Basra, Kûfe gibi yeni şehirler kurulmuştur.

Divan örgütü kurulmuştur. İslam Devleti'nin ilk kez düzenli ordusu ile daimi ordugâhlar kurulmuştur.

Ülke büyük illere bölündü ve valiler atandı. Vilayetlere gönderilen valilerin yanına adalet işlerinden sorumlu kadılar gönderilmiş, böylece yargı ile yönetim ilk kez birbirinden ayrılmıştır. Askerî ikta sisteminin temelleri atılarak fethedilen topraklar daha verimli kullanılmaya başlanmıştır. Orduların durumunu yakından takip etmek için posta teşkilatı kurulmuştur. İslam Devleti'nin hazinesi yani Beytü'l-mâl oluşturulmuştur. Hicri takvim kullanılmaya başlandı.

Hz. Osman Dönemi (644- 656)

12 yıl görevde kalan Hz. Osman en uzun süre halifelik yapan ve isyan sonucu öldürülen ilk halifedir. Horasan ve Azerbaycan ele geçirilerek İslam hâkimiyeti Gürcistan ve Dağıstan'a kadar genişletildi.

Kafkaslara giren İslam orduları, Belencer Savaşı'nda Hazarlara yenilerek Kafkasların güneyine çekilmiştir.

Şam valisi Muaviye'nin katkıları ile, ilk İslam donanması kurulmuş, Kıbrıs fethedilmiştir. Bu donanma Doğu Roma İmparatorluğu ile savaşarak Zâtü's-savârî denilen ilk deniz zaferini kazanmıştır. Kuzey Afrika topraklarına da seferler yapılarak Tunus ve Trablus ele geçirilmiş, Kuzey Afrika halkı Berberiler arasında İslamiyet hızla yayılmıştır. Hz. Osman döneminde bir heyet kurularak Kur'an-ı Kerim çoğaltılarak ordugah şehirlere gönderilmiştir. Hz. Osman'ın kendi soyundan olan Emevileri kayırması ve koruması, onları önemli görevlere getirmesi, hoşnutsuzluğa yol açmış, Mısır, Kufe, Basra ve Şam'da ayaklanmalar çıkmıştır. İsyanın elebaşları Medine'ye gelerek Hz. Osman'ı, Kur'an okuduğu bir esnada evinde şehit etmiştir.

Hz. Ali Dönemi (656- 661)

Hz. Osman'ın katillerinin bulunmasında yavaş davranıldığını düşünen Hz. Peygamber'in eşi Hz. Ayşe ve çevresindekiler, Hz. Ali'nin halifeliğini tanımadılar. Bu nedenle Hz. Ayşe'nin önderliğindeki Mekke grubu ile Hz. Ali grubu arasında Cemel Savaşı (656) yapılmıştır. Müslümanlar arasında yapılan bu ilk savaşı Hz. Ali kazanmış ve İslam dünyasında herhangi bir ayrılık olmamıştır. Cemel Savaşı'ndan sonra Hz. Ali devletin merkezini Kûfe'ye taşımıştır. Emevi soyundan olan Şam valisi Muaviye, Hz. Ali'nin halifeliğini tanımayarak ayaklandı. Hz. Ali, Kûfe'den hareket ederek Sıffin Ovası'na geldi. Muaviye'nin başını çektiği Şam grubu ile Hz. Ali arasında ise Sıffin Savaşı yapılmıştır (657). Hz. Ali galip gelmek üzereyken Muaviye taraftarlarının mızrakların ucuna Kur'an yaprakları takması savaşın durmasına ve Hakem Olayı'na neden olmuştur. Hakem Olayı İslam dünyasındaki ilk siyasi ayrılıklara neden olmuş, Müslümanlar Hz. Ali taraftarları - Muaviye taraftarları – Hariciler olarak bölünmüşlerdir. Bu olaylardan kısa süre sonra Haricilerden bir kişi, Hz. Ali'yi sabah namazını kıldığı sırada şehit etti. Tek halife olarak kalan Muaviye ile birlikte, İslam tarihinde Emeviler dönemi başlamış oldu.

SORULAR

1.

I. Yalancı peygamberler ile mücadele,
II. Hicri takvimin düzenlenmesi,
III. Ridde Olayı,
IV. Bazı kabilelerin zekat vermemesi,
V. Zatü's Savari Savaşı

Hz. Ebubekir Dönemi ile ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri söylenebilir?

A) I ve IV
B) IV ve V
C) I, III ve IV
D) II, IV ve V
E) III, IV ve V

Cevap: C

2.

Muaviye'nin Hz. Ali'nin halifeliğini tanımayarak Şam'da halifeliğini ilan etmesi nedeni ile ortaya çıkan savaş aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cemel
B) Sıffin
C) Ecnadin
D) Mute
E) Yermük

Cevap: B

3.

I. Beytülmal adlı ilk devlet hazinesi kuruldu.
II. İkta sistemi uygulandı.
III. Adliye Teşkilatı oluşturuldu.
IV. Darül Hikme kuruldu.
V. Avasım şehirleri oluşturuldu.

Yukarıdaki gelişmelerden hangileri Hz. Ömer Dönemi'ne aittir?

A) I, II ve III
B) II, III ve IV
C) III, IV ve V
D) I, II, III ve IV
E) II, III, IV ve V

Cevap: A